

JAARVERSLAG THORBECKELEERSTOEL 2013

Inleiding

Dit verslag heeft betrekking op de werkzaamheden die door mij in 2013 zijn verricht als bekleeder van de Thorbeckeleerstoel (gemeenterecht/gemeentekunde) aan de Juridische Faculteit van de Universiteit Leiden. Als richtsnoer voor de beschrijving en beoordeling van de werkzaamheden dient de omschrijving van de leeropdracht: het geven van wetenschappelijk onderwijs en verrichten van wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de gemeente als juridisch, politiek-bestuurlijk en sociaal systeem. De omvang van de leerstoel is 0,2 fte.

Onderwijs

Het keuzevak (bachelor-fase) Gemeenterecht/gemeentekunde richt zich op de bestudering van het lokaal bestuur. De invalshoek is primair juridisch, maar ook politicologische en bestuurskundige noties worden daarbij nadrukkelijk betrokken. Centraal staat de wederkerigheid van normen en feiten, van theorie en praktijk. De gemeente wordt benaderd als meervoudig verschijnsel. In deze contextuele benadering komen ook historische noties, structuurprincipes, staatsrechtelijke beginselen en de politiek-bestuurlijke werkelijkheid samen.

In dat perspectief komen zaken aan de orde als de staatsrechtelijke grondslagen (de rechtsregels van Grondwet en Gemeentewet); de historische ontwikkeling van het lokaal bestuur; de kenmerken van de gemeente; centrale begrippen, structuurprincipes en beginselen, zoals gedecentraliseerde eenheidsstaat, autonomie, dualisme, collegiaal bestuur en politieke verantwoordelijkheid; het institutionele en functionele kader; bestuurlijke organisatie (intergemeentelijke samenwerking en gemeentelijke herindeling) en gemeentefinanciën (financiële verhoudingen, begroting en rekening, belastingen). Op de colleges wordt in dat verband nadrukkelijk ingegaan op de actuele debatten over de plannen in het regeerakkoord, m.n. de opschalingsdiscussie en de drie voorgenomen decentralisaties.

Doel van het vak is het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden op het gebied van het gemeenterecht, meer in het bijzonder de inrichting en werking van het gemeentelijk bestuur als juridisch, politiek-bestuurlijk en sociaal systeem.

Na afronding van het vak hebben studenten de volgende kwalificaties verworven:

- zij hebben een grondige kennis van en een breed inzicht in het geldende gemeenterecht (waaronder begrepen de systematiek, grondslagen en dragende beginselen);
- zij hebben daarnaast inzicht in de historische, theoretische en politiek-bestuurlijke context van het gemeenterecht;
- zij zijn vertrouwd met het belang van een kritische reflectie op de bestaande structuur en cultuur in het gemeentelijke bestuur;

- zij zijn in staat probleemstellingen scherp en helder te formuleren, deze systematisch en objectief te analyseren en beargumenteerde opvattingen en oplossingen te formuleren.

Voor dit vak hebben zich dit studiejaar 20 studenten ingeschreven. De participatiegraad is hoog, zowel kwantitatief (het bijwonen van de colleges) als kwalitatief (het actief deelnemen). Na de laatste collegeweek vond nog een excursie plaats aan het ministerie van BZK. Dit jaar waren de discussiethema's de Verzamelwet aanpassing Provincie- en Gemeentewet en de drie transities binnen de (jeud)zorg.

Als bijdrage aan het reguliere bachelorprogramma Staats- en bestuursrecht heb ik 6 bachelorwerkstukken begeleid over de Wet afschaffing deelgemeenten. Daarnaast heb ik 1 masterscriptie begeleid over de Wet revitalisering generiek toezicht.

Onderzoek

In het kader van de leerstoel zijn dit jaar de volgende publicaties uitgebracht:

1. De innovatiekracht van gemeenten, Bestuurswetenschappen, 2013, nr. 3, p. 3-4.
2. De bestuurlijke organisatie van Nederland (historie, grondslagen, werking en debat), Mastermonografieën staats- en bestuursrecht, Kluwer Deventer 2013 (co-auteur R. Fraanje). Dit boek wordt op 16 december gepresenteerd en aangeboden aan minister van BZK.

Voorts is een artikel geschreven over de staatsrechtelijke positie van de burgemeester in een nog te verschijnen boek (red. Prof. dr. mr. E. Muller) over het burgemeesterschap. In bewerking is tot slot een nieuwe druk van het Handboek van het Nederlandse gemeenterecht met mijn Groningse collega D.J. Elzinga.

Op dit moment begeleid ik als co-promotor één promovendus, drs H.H. Sietsma, die een dissertatie voorbereidt over de toekomst van de provincies in een netwerksamenleving.

Activiteiten

Ik heb drie lezingen verzorgd:

1. Integriteit en onafhankelijkheid, gemeente Oldebroek 25 jan 2013.
2. Opschalen of samenwerken in de regio, Wychen 4 april 2013.
3. Provincies 2020, Culemborg 27 september 2013

Faculteit

De leerstoel functioneert in het verband van de afdeling Staats- en bestuursrecht van de Juridische Faculteit. Om de belangen die met de leerstoel gemoeid zijn goed te kunnen behartigen zijn goede contacten op dat niveau onontbeerlijk. Mede om die reden wordt met enige regelmaat geparticipeerd in bijeenkomsten en andere activiteiten van de afdeling en de faculteit, zoals hooglerarendiners en -lunches, bepaalde plechtigheden als de opening van

het facultaire jaar, het uitreiken van afstudeerbullen aan studenten. Twee keer per jaar verzorg ik voor de afdeling een actualiteitenlunch.

Sinds enkele jaren vinden op vrijwillige basis ook Resultaat- en Ontwikkelingsgesprekken plaats met de leiding van de afdeling. Ook in het laatste gesprek op 12 december 2013 is geconcludeerd dat de leerstoel op facultair niveau uitstekend functioneert.

Dit jaar is voor het eerst gebruik gemaakt van de mogelijkheid middelen van de leerstoel in te zetten voor inhoudelijke ondersteuning op de Faculteit. Jasper Tazelaar heeft de website van de Thorbeckeleerstoel opgezet en ingericht en een onderzoek verricht naar functionele bestuurslichamen. Maurice Jeurissen heeft de website bijgehouden en een onderzoek verricht naar de betekenis van artikel 42 Gemeentewet.

Samenwerking ministerie BZK

Op 8 oktober heeft onder mijn voorzitterschap de eerste bijeenkomst plaatsgevonden van de samen met het ministerie van BZK ontwikkelde Thorbeckekring. Hier wordt in een qua disciplines uiteenlopend academisch gezelschap gereflecteerd op de toekomst van het lokaal bestuur. In januari vindt de 2^e bijeenkomst plaats. Daarbij zal de aandacht gevestigd worden op het belang en de stand van de lokale democratie.

De in dit verband en op andere vlakken lopende samenwerking met het ministerie verloopt buitengewoon plezierig en naar tevredenheid.

Samenwerking kring van provinciesecretarissen

In januari is het eerste deel van een met de kring van provinciesecretarissen ingezet project opgeleverd en vervolgens besproken: 'Provincies in de gedecentraliseerde eenheidsstaat en de bestuurlijke hoofdstuctuur'. Het doel daarvan is in de eerste plaats een grondslag te bieden voor een daarna te verrichten feitelijk onderzoek naar het decentralisatiebeleid richting provincies vanaf de Decentralisatie Impuls tot en met het tweede bestuursakkoord. In de tweede plaats kan het verhaal ook los daarvan dienen als basis voor een interne discussie en opinievorming en standpuntbepaling over de toekomstige plaats en betekenis van het middenbestuur. Deze vervolgstappen kunnen in een afsluitende derde fase bouwstenen opleveren voor een (her)positionering van de provincies in de bestuurlijke organisatie. Deze eerste bijdrage had als oogmerk de ontwikkeling en huidige plaats van de provincies als middenbestuur te verduidelijken.

Nevenactiviteiten

Er is een wisselwerking tussen de profilering van de leerstoel en bepaalde nevenwerkzaamheden. In dit verband kunnen worden genoemd het hoofdredacteurschap van het blad Jurisprudentie Gemeenten, het lidmaatschap van de redactie van bestuurswetenschappen, en het annotatorschap en lid redactieraad bij de Gemeentestem.

7 december 2013

Prof. mr. J.W.M. Engels